

NOGMAALS UIT VEURNE... MEDAILLONS EN PLAKETTEN

Jan Van Acker¹
Luc Vandamme²

In 2005 werd de publicatie afgerond van de geïllustreerde inventaris van de medailles uit het Stadsarchief van Veurne³. Dit ging gepaard met een uitgebreide tentoonstelling, waarin allerlei archivalia of boeken, prenten en dergelijke meer, de kleine medailles inhoudelijk kaderden. Hiertoe behoorde een grote medaillon, die deel uitmaakt van een kleine verzameling van de stad. Die stukken zijn van een dusdanige kwaliteit dat ze een aparte publicatie verdienen, zeker nu de collectie zelfs nog aangevuld werd met enkele mooie exemplaren⁴.

De medaillons met de historische voorstellingen van Marnix van Sint-Aldegonde en van Willem de Zwijger, de huldeplaat voor Emiel Obyn en het medaillon met zijn eigen afbeelding (nrs. 1-4) werden op 23 augustus 1923 aan de stad nagelaten door dokter Karel of Charles Barbier (zie nr. 3). De vier stukken samen werden op 19 december 1924 door stadsarchitect Jaak Vinck en meubelmaker Jules Deschepper namens het stadsbestuur op 600 frank gewaardeerd.

Het medaillon van Obyn werd vervaardigd door Honoré Ruysen, een bijzonder merkwaardige persoonlijkheid uit het vroeg 20ste-eeuwse Veurne. Van hem bezit de stad al sinds jaar en dag een gedenkplaat voor generaal Michel d'Aigremont (nr. 5). Een viertal exemplaren vult deze collectie nu aan, met o.m. een zelfportret van deze begaafde kunstenaar (nr. 7). Samen met nog twee andere stukken werden ze in 2006 verworven van de Feestzaal Retorica te Veurne, waar ze op de zolder berustten. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat een vereniging van oud-soldaten, waarmee enkele afgebeelde figuren gelieerd blijken, daar jarenlang zijn stek had. Ook is er een duidelijk verband van deze personen met de liberale zuil in Veurne.

¹ Jan Van Acker is de erfgoedconsulent van de stad Veurne, Landshuis, Grote Markt 29, 8630 Veurne

² Met dank aan Huguette Taymans voor het grondig nazicht van de tekst.

³ J. Van Acker, L. Vandamme, *100 jaar België in Veurnse medailles, met recent werk van Fernand Vanderplancke*, Veurne, 2005.

⁴ Voor de biografische gegevens wordt in eerste instantie gesteund op de Bevolkingsregisters en de registers van de Burgerlijke Stand, hoofdzakelijk van Veurne; over een aantal personen is intussen ook heel wat te vinden op diverse internetsites.

Zowel de plaat voor generaal Michel (nr. 5) als die voor Karel Cogge (nr. 8) leggen de link met de Eerste Wereldoorlog. Daarom worden tenslotte ook de openbare oorlogsmonumenten van de stad in deze bespreking opgenomen, waarbij zelfs een verband met de herdenkingsplaat voor Jacob Clou blijkt (nr. 14).

1. FILIP MARNIX VAN ST.-ALDEGONDE (Brussel 1540 - Leiden 1596)

Vz. FILIP VAN MARNIX 1584 (links) / BURGEMEESTER VAN ANTWERPEN (rechts) (rondom)
De buste van Marnix van Sint-Aldegonde in bijna vooraanzicht.
Ongesigneerd.

Kz. Blanco

Jaartal onbekend, Ø 510 mm, gegoten bronzen plaat met ophangstelsel op de achterzijde.

Biografie

Filips of Filip van Marnix, heer van Sint-Aldegonde (Brussel 1540-Leiden 1598), was een staatsman, diplomaat en schrijver. Hij was sinds 1571 in dienst van prins Willem van Oranje (nr. 2), die een groot vertrouwen in hem stelde en hem met

diverse diplomatieke missies belastte. In 1583 werd hij burgemeester van Antwerpen en in die hoedanigheid verdedigde hij de stad tegen de hertog van Parma - zij het zonder succes; de stad moest in 1585 worden overgegeven aan de Spaanse veldheer en landvoogd, wat een enorme weerklank kreeg.

Of verwijten hieromtrent aan Marnix' adres terecht zijn, is allesbehalve duidelijk. Het *Wilhelmus* wordt aan hem toegeschreven alhoewel dit niet helemaal zeker is.

Na de Val van Antwerpen trok Marnix zich grotendeels uit het politieke leven terug. Hij woonde onder meer te Leiden, waar hij werkte aan een bijbelvertaling. Zijn hoofdwerk als auteur is het satirische *De Byencorf der H. Roomsche Kercke* (1569).

Er bestaan veel afbeeldingen van Marnix van Sint-Aldegonde, maar de meeste dateren van na zijn dood. De edelman werd onder meer gefigureerd door Jacques de Gheyn (1565-1629) en het is vooral die postuum gepubliceerde afbeelding die nagevolgd werd, ook op dit medaillon, waar Marnix - zij het in spiegelbeeld - afgebeeld is met een wat gerimpeld voorhoofd en hoge haarinplant, en gekleed in een jas met bonten kraag. De wat bredere golven haar verwijzen eerder naar de portretten uit de 18de eeuw.

Het medaillon, waarvan geen datering bekend is, lijkt tot heden aan de aandacht van

vorsers ontsnapt te zijn.

J.A. de Waard, *De portretten van Marnix van St. Aldegonde. Een ikonografische verkenning*, Deventer, 1988.

2. WILLEM DE ZWIJGER

Vz. (P)RINS WILLEM (links) / DE ZWYGER (rechts) (rondom)
De buste van Willem de Zwijger in bijna vooraanzicht.
Ongesigneerd.

Kz. Blanco

Jaartal onbekend, Ø 510 mm, gegoten bronzen plaat met ophangstelsel op de achterzijde.

Biografie

Willem I, bijgenaamd de Zwijger, prins van Oranje, werd geboren in 1533 te Dillenburg in het land van Nassau. Door het overlijden van zijn neef, René de Châlons, werd Willem in 1544 prins van Oranje (Orange in Zuid-Frankrijk): hij erfde het vorstendom en de vele bezittingen, huwde in 1551 met Anna van Buren, de erfdochter van generaal Maximiliaan, en werd zo één van de rijkste hoge edelen in de Nederlanden (graaf van Nassau, Katzenelnbogen, Vianden, Dietz, Buren, Lingen

en Leerdam, markies van Veere en Bergen-op-Zoom, burggraaf van Antwerpen, baron van Breda, IJsselstein, Diest en Cuyk). Later hertrouwde hij nog met Anna van Saksen, wat hem de steun van een aantal Duitse staten opleverde, met Charlotte van Bourbon, en uiteindelijk met Louise de Coligny.

In 1555 werd hij door Karel V belast met het opperbevel van het leger. Filips II, de opvolger van Karel V, benoemde hem tot lid van de Raad van State en tot ridder van het Gulden Vlies. In 1559 kreeg hij het stadhouderschap over Holland, Zeeland en Utrecht.

Bij de Opstand van de Nederlanden tegen het Spaanse gezag, als gevolg van de geloofsproblematiek (met het opkomende protestantisme) en de economische problemen, werd hij de leider van de opstandelingen, die uiteindelijk de wapens opnamen. Hij werd in 1584 te Delft vermoord.

Zijn ideaal, de bevrijding en de vereniging der 17 Nederlandse gewesten op grondslag van de privileges en met wederzijdse verdraagzaamheid tussen de katholieken en de protestanten, heeft hij niet kunnen verwezenlijken. Wel legde hij de basis voor een onafhankelijke Nederlandse staat, met nakomelingen als stadhouders en later koningen, waardoor hij geldt als de "Vader der Vaderlands".

Op het medaillon is Willem van Oranje voorgesteld in burger, niet als militair, met de klassieke pijpkraag en het typische hoofddekseltje, waarmee hij op tal van afbeeldingen prijkt, zoals op het eigentijdse portret door Adriaen Thomas Key uit Antwerpen. Het medaillon vormt duidelijk een pendant met het medaillon dat Marnix van Sint-Aldegonde voorstelt (nr. 1). Het werd trouwens samen met dit door dr. Barbier aan de stad Veurne geschonken.

3. EMIEL OBYN

Vz. BROEDERLIJK / EM.OBYN / AANGEBODEN OP ZIJN / 50 JARIG
JUBELFEEST ALS WERKEND LID / DER (koningskroon) HARMONIE /
S^{TE} CECILIA / VEURNE 1-4-21

Em.Obyn, ten halve lijve naar links, klarinet spelend, afgebeeld gekleed in het uniform van de Harmonie en met zijn eretekens opgestoken.

Gesigneerd onderaan links met monogram: HR

Daaronder: Bronsgieterij / Vindevogel Gendbrugge.

Beneden rechts, op de mouw, in hoofdletters: H.RUYSSSEN·

Kz. Blanco

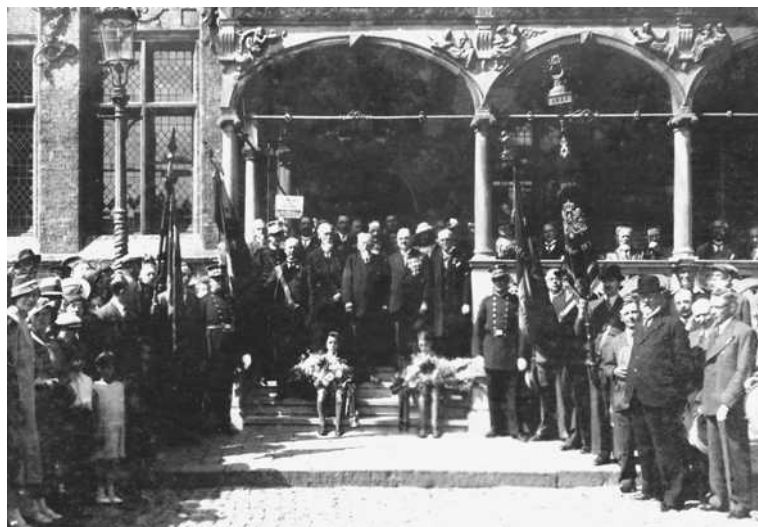
1921, 325 x 405 mm, gegoten bronzen plakiet met een dikte van 3 mm.

Biografie

Emiel (Emile) Louis Obyn werd op 25 september 1848 te Veurne geboren als zoon van Charles, kleermaker-barbier, en Marie Tyberghien. Toen hij een eerste maal huwde, werd als beroep "werkman" opgegeven. Dat was in 1871, bij zijn huwelijk met Clementina Ludovica Debuysse, dienstmeid (°Veurne 1835), die eind 1878 zou overlijden. Begin 1879 hertrouwde Obyn al met Maria Sophia Vanbeveren (°Koksijde 1851), weduwe van Louis Puppynck, die eveneens in 1878 overleden was. Uit geen van beide huwelijken sprongen kinderen. Toen zijn tweede vrouw stierf in 1932, woonde het koppel in Knokke-aan-Zee, maar daarna moet Obyn naar Veurne teruggekeerd zijn, waar hij overleed op 11 mei 1937.

Emiel Obyn werd medestichter, bestuurslid en vaandrig van de door Leopold Debois opgerichte "Bond van de Oud-Soldaten van Veurne-Ambacht" (zie nr. 9). In de zomer van 1935 werd hij te Veurne nog luisterrijk gehuldigd voor zijn dertigjarige inzet voor deze vereniging, waarin ook Honoré Ruysse (nr. 7) een rol speelde. De plakiet door deze laatste memoreert evenwel Obyns verdiensten voor nog een andere vereniging, de Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia. Zoals te zien is op de plakiet, speelde hij klarinet. De aanleiding tot de viering was zijn 50-jarig lidmaatschap in 1921. Het was immers op 1 april 1871 dat Emiel Obyn als "werkend lid" in de harmonie opgenomen werd; samen met andere leden was hij trouwens ook in 1907 al eens gevierd.

Emiel Obyn was een eenvoudige werkman en later vaarkantonnier. In 1900 beleefde hij zijn "moment de gloire", toen hij in Wulpen een voortvluchtige gevangene in de kraag wist te vatten. Drie jaar later wist hij zelfs een kind van de verdrinkingsdood te redden. Voor deze bewijzen van moed en zelfopoffering kreeg hij medailles van 2de, en dan van 1ste klas. In het liberale *Advertentieblad* werd door ene "Remember" daarop uitgebreid de lof van "onzen moedigen vriend Emiel Obyn" gezongen.

1921 – zijn viering van 50 jaar lidmaatschap.

Maar toch is het vooral dankzij deze plakket van Honoré Ruysen dat Emile Obyn in de herinnering zal voortleven.

Het Advertentieblad van Veurne, 04 april en 25 juli 1903, 22 juni 1907; *De Veurnaer*, 29 juli 1903; A. Dawyndt, *Veurne rond "La Belle Epoque"*, Zingem, 1978, p. 117.

4. KAREL BARBIER

Vz. DOCTOR (links) / K. BARBIER (rechts)

De buste van de dokter naar links.

Getekend op de schouderafsnode: P. Braecke / N^{BRE} 1890

en links langs de rand: J. PETERMANN, FONDEUR / BRUXELLES

Kz. Blanco

1890, Ø 390 mm, gegoten brons.

Graveur

Pieter-Jan Braecke werd geboren te Nieuwpoort in 1858 en overleed te Nossegem in 1938. Hendrik Pickery leerde hem hout en steen bewerken. Alhoewel zijn vader, die wagenmaker was, wilde dat hij meehielp in het bedrijf, ging hij toch studeren aan de Academie voor Schone Kunsten te Leuven. Hij verwierf de tweede plaats van de prestigieuze "Prijs van Rome".

Victor Horta bouwde in 1898 zijn atelier in Sint-Joost-ten-Noode. Hij was ook de oprichter van de bekende kunstkring "Pour l'Art". Hij was zeer actief en ontwierp vele bustes, standbeelden en zelfs juwelen.

Na de Eerste Wereldoorlog was hij, zoals zovele kunstenaars, vooral actief in de sector van de oorlogsmonumenten. Werken van hem zijn te bewonderen o.a. in Aarschot en Nossegem. Hij ontwierp ook diverse grafmonumenten, o.m. op het kerkhof van Sint-Joost-ten-Node (Guillaume Charlier), Brussel (Vertongen-Pieckanée) en in Nossegem, zijn eigen grafmonument.

Hij werd vereerd met vele prijzen en verschillende onderscheidingen o.a. als "Grootofficier in de Leopoldsorde" en "Grootofficier in de Kroonorde". In Nieuwpoort werden jarenlang een aantal gipsen modellen en beelden geëxposeerd in een museum, dat aan de kunstenaar gewijd was.

K.R. Berquin, *Beknopte levensbeschrijving van Pieter-Jan Braecke, beeldhouwer, gevolgd door een lijst van zijn werken*, Nieuwpoort, 1956.

Biografie

Karel (Charles) Barbier werd geboren te Veurne op 12 mei 1845. Herhaaldelijk viel hij als knappe student in de prijzen, waardoor hij enkele keren door de stad Veurne ontvangen en met een medaille bedacht werd.

Als geneesheer vestigde hij zich in Veurne, waar hij in de culturele liberale middens al snel een belangrijke plaats in nam. In 1881 was hij één van de stichters van het "Veurnsch comiteit", met als voorzitter A. De Hoon (zie nr. 9) en in 1885 Barbier zelf, waaruit in 1907 een officiële afdeling van het Willemfonds groeide, steeds met Karel Barbier als voorzitter. Hij werd bestuurslid van het "Behaeghelgenootschap", een vereniging genoemd naar de laatste liberale burgemeester van Veurne, en werd voorzitter van de algemene "Liberale Associatie". Herhaaldelijk was hij kandidaat bij lokale en wetgevende verkiezingen, maar in 1890 werd hij naar verluidt enkel door manipulatie bij de telling niet verkozen. Daarenboven verloor hij de meeste van zijn lokale mandaten in diverse beheerraden, terwijl hij ook als geneesheer door de katholieke meerderheden van Veurne en buurgemeenten tegengewerkt werd.

Karel Barbier was een belangrijke figuur uit de Vlaamse Beweging. Hij werd voorzitter van de Bond der Oud-leden van de Gentse studentenvereniging "'t Zal wel

gaan" en leidde zo in 1902 het Halfeeuwfeest van deze vereniging. Hij was een intieme vriend van Paul Fredericq, de voorzitter van het Willemsfonds Gent, stond in briefwisseling met diverse personaliteiten zoals Virginie Loveling of een aantal hooglerars, en behoorde tot de belangrijkste liberale kopmannen van de generatie na Julius Vuylsteke. In 1904 was hij trouwens medestichter-beheerder van het Julius Vuylsteke-Fonds.

Karel Barbier was gehuwd met Anna Theresia Terlinck (Houtem 1833-1918), die de weduwe was van Hypoliet Vandervelde. Hij stierf te Gent op 10 mei 1924. Na zijn overlijden verdween ook het Willemsfonds Veurne voor een aantal jaren van het toneel.

Karel Barbier liet een aantal kunstvoorwerpen na aan de stad Veurne, waaronder vier medaillons (nrs. 1-4) en stichtte aan de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent een prijs voor een in het Nederlands geschreven historische roman over de Belgische geschiedenis, die o.m. toegekend werd aan F.R. Boschvogel, Valère Depauw en Louis-Paul Boon. Daarnaast schonk hij in 1922 een bedrag van 50.000 frank, voor de aankoop van studieboeken voor bekroonde leerlingen, aan het bestuur van dezelfde Academie, aan wie hij ook zijn bibliotheek naliet. Een marmeren gedenkplaat in het Academiegebouw te Gent herinnert hier aan.

J. Van Acker, L. Vandamme, *100 jaar België in Veurnse medailles, met recent werk van Fernand Vanderplancke*, Veurne, 2005, p. 116-117; I. Winnock, *Geschiedenis Willemsfonds Veurne-De Panne, ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan, 1907-2007*, Veurne, 2007, p. 15-25; *Ons 75-jarig Jubelfeest (1851-1926) [Willemsfonds]*, Gent, 1926, p. 133-135; *Jaarboeken der Kon. Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde*, Gent, inz. 1929, p. 86-88, en 1937, p. 68-69, 81-83.

5. LUITENANT-GENERAAL E. MICHEL

Vz. IL PRIT DES MESURES EFFICACES / POUR CONSERVER LES MONUMENTS / DE LA VILLE / DE / FURNES (links boven)
 E. MICHEL / L^I GÉNÉRAL / 4 D.A. (links voor de buste)
 (Monogram auteur) / HOMMAGE / DE L'AUTEUR (rechts van de buste)
 Au Front 1915 (op de schouderafsneede)
 De buste van de luitenant-generaal in legeruniform naar links.
 Gesigneerd onderaan links op de buste: H.Ruyssen

Kz. Blanco

1915, 310 x 400 mm, gegoten brons.

Biografie

Baron A.E. Michel du Faing d'Aigremont werd geboren te Charleroi op 14 mei 1855. Hij trad op zestienjarige leeftijd binnen in de Militaire School en maakte al snel carrière: 1873 onderluitenant, 1877 luitenant, 1883 adjudant-majoor, 1889

kapitein-commandant, 1901 majoor, 1906 luitenant-kolonel, 1909 kolonel, 1910 directeur-generaal van de artillerie, 1913 generaal-majoor, 1914 luitenant-generaal. Op 19 september 1915 werd hij gewond te Ramskapelle en in 1920 ging hij op rust. Hij ontving acht Belgische en negen buitenlandse onderscheidingen, zoals de “Grand Officier légion d’Honneur”, de “Distinguished Serbia medal”, de “Croix de guerre Française avec palmes”, de “Grand Cordon o.c. Italië”, de “Grand Cordon 1ère classe Ordre Tigre Zèbré” en de “Grand Officier St.Michel et St.Georges”.

Toen hij tijdens de Eerste Wereldoorlog met Veurne kennis maakte, stelde hij alles in het werk om te vermijden dat het kunststadje het trieste lot van de frontsteden zou ondergaan. Veurne lag wel een eind achter het front, maar lag binnen het bereik van de zware Duitse kanonnen. Daarom nam generaal Michel het initiatief om Veurne te vrijwaren van beschietingen door de stad uitdrukkelijk buiten het (Belgische en Franse) militaire gewoel te houden: geen enkele militair mocht zich in Veurne vestigen noch ophouden, geen enkele legerkolonne mocht zich door de stad verplaatsen. In 1915 werd zelfs de tramlijn heraangelegd om het stadscentrum te vermijden, net zoals een ringweg omheen de stad ingericht werd. De vijand gaf zich rekenschap van de neutralisatie en onthield er zich doorgaans van de stad te bombarderen - op een aantal specifieke gevallen na.

Het belang van de maatregelen van generaal Michel werd in Veurne onmiddellijk onderkend. Nog tijdens de oorlog boetseerde Honoré Ruysen (zie nr. 7) het profiel van Michel, liet het in bronzen plaat gieten met in het Frans de tekst *Hij nam doeltreffende maatregelen voor de bewaring der monumenten van de stad Veurne*. De plaat bevestigde hij meteen aan de voorgevel van zijn apotheek op de Grote Markt 16. De ironie wil dat Ruysens apotheek eveneens beschadigd werd tijdens de oorlog.

Het gedenkteken op de hoek van de Appelmarkt en de Grote Markt

Gedurende de bezetting van de stad tijdens de Tweede Wereldoorlog nam het stadsbestuur van Veurne het bas-reliëf weg en borg het op bij de stedelijke verzameling, waar het zich nu nog steeds bevindt.

Om de verdiensten van generaal Michel blijvend te eren nam de “Verbroedering van het 20e Linieregiment” daarop het initiatief om een nieuw monument op te richten. In 1961 werd aan de hoek van de Appelmarkt en de Grote Markt een gedenkteken ingehuldigd, die door Ruyskens plaat geïnspireerd was. Het stelt de generaal voor, is van de hand van Louis Dupont en heeft als afmetingen 80 x 102cm. De tekst van de plaat luidt: BELLO SAEVISSIMO / MCMXIV – MCMXVIII / OMNIA VRBIS HVIS AEDIFICIA / PRVDENTISSIME SERVAVIT / L^T.- G^L. BARON / A.E. MICHEL DU FAING D’AIGREMONT / 1855 - 1931.

M. Jacobs, *Inventaris van de oorlogsgedenktekens van de twee wereldoorlogen in West-Vlaanderen*, dl. 2, Brugge, 1996, p. 398-399; *Veurne*, 11 augustus 1961; *Le Memorial du Général Michel à Furnes*, in *Vriendenkring der Oud-Strijders van het 20e Linieregiment 1914-1918*, november 1971, p. 3, 13, 20-21.; L. Vanacker, *Generaal Michel, de redder van Veurne*, in *Westvlaamse Gidsenkring Westhoek*, 38 (2002), afl. 4, p. 3-24.

6. HENRI TRYPSTEEN

- Vz. H^{RI} TRYPSTEEN / ROUSSELARE (rechts op de schouder)
 BRONSGIETER VINDEVOGEL / ZWIJNAERDE GENT (rechts beneden)
 Buste in bijna vooraanzicht.
- Kz. Blanco

Jaartal onbekend, 40 x 50 mm, gegoten brons.

Biografie

Henri Trypsteen werd op 28 maart 1893 in Roeselare geboren. Hij was de zoon van Edmond Trypsteen (Blankenberge 1864-1943) en (Helena) Maria Raveschot (Roeselare 1854-1916), die met haar zus een klerwinkel op de Roeselaarse Grote Markt uitbaatte. Edmond was onderwijzer, dan hoofdonderwijzer en uiteindelijk gemeenteschoolopzichter in de Roeselaarse stadsscholen.

Henri Trypsteen werd onderwijzer in 1913. Zoals zijn vader belandde hij in het stedelijke lager onderwijs van Roeselare, waar hij een jaar later vast benoemd werd. In 1919 huwde hij Maria Roelens, waarmee hij vier kinderen kreeg. Kort na de geboorte van het laatste overleed Maria Roelens (1927), waarna Henri een jaar later hertrouwde met Irena De Baecke, bij wie hij nog zes kinderen kreeg.

Tijdens het schooljaar 1936-1937 werd hij enkele maanden verplicht verlof zonder wedde te nemen n.a.v. een lopende rechtzaak, als gevolg van een lastercampagne door zijn voormalige schoonmoeder. Hoewel hij vrijgesproken werd, nam hij ontslag en trok hij naar Uitkerke en daarna naar Blankenberge, waar zijn vader intussen weer woonde. Daar bouwde hij een nieuwe loopbaan uit in het Sint-Pieterscollege, waar hij les gaf tot zijn pensioenleeftijd. Hij overleed te Blankenberge op 3 februari 1990.

S. Aneca, *Wonen op de Grote Markt*, Roeselare, 2007; R. Boterberge, *Honderd jaar Sint-Pieterscollege Blankenberge, 1879-1979, met een overzicht van het onderwijs in de kustgemeente voor 1879*, Blankenberge, 1979 (met foto's).

7. HONORÉ RUYSSSEN

Vz. H. RUYSSSEN · 1930 / ZELFPORTRET (op de schouder)
 BRONS G VINDEVOGEL, / SWIJNAERDE GAND (schuin rechts op de
 rand)
 De buste van de kunstenaar naar links.

Kz. Blanco

1930, Ø 385 mm, gegoten brons.

Biografie

Eén van de merkwaardigste Veurnse figuren uit de eerste helft van de vorige eeuw is ongetwijfeld Honoré Ruysse. Deze artistieke duizendpoot werd geboren te Roesbrugge op 9 maart 1869. In 1898 kwam hij vanuit Antwerpen naar Veurne; hij was een jaar eerder te Poperinge gehuwd met Zulma Blomme (°Poperinge 1879). Hij kreeg met haar vier kinderen, van wie er één jong stierf, maar zou in 1918 van haar scheiden en in 1930 hertrouwen met de veel jongere Stephanie Vandenvvegaete. Met haar verhuisde hij zes jaar later naar De Panne.

Ruysse vestigde zich te Veurne als apotheker eerst op de Kaatspelmarkt en daarna op de Grote Markt, in een neorenaissancegebouw dat hij in 1906 door architect Albert Dumont liet optrekken. Verwijzend naar zijn beroep heet dit huis, dat ook bekroond wordt door een beeld van een hert met gewei, "De Hert". Het intussen als monument beschermd gebouw fungeert nog steeds als apotheek. Het was aan deze gevel dat hij tijdens de Eerste Wereldoorlog zijn huldeplaat voor generaal Michel (nr. 5) bevestigde.

In diverse weekbladen adverteerde Ruysen regelmatig voor zijn farmaceutische middeltjes van eigen makelij, maar de wetenschappelijke achtergrond van zijn beroep leidde hem ook tot de fotografie. Ruysen ontpopte zich daarbij tot een bijzonder verdienstelijk fotograaf. In 1896 was hij secretaris van de "Société Photographique d'Ypres", die vermoedelijk toen pas opgericht werd, en tijdens de Eerste Wereldoorlog publiceerde hij bij uitgeverij Nels een reeks postkaarten "Furnes sous les obus". Eén hiervan toont zijn eigen apotheek in puin.

Nadat hij in De Panne een vestiging geopend had, werd hij er één van de pioniers van de fotografie en het kusttoerisme. Hij verkocht de chemicaliën voor de fotografie en liet toeristen toe in zijn donkere kamer hun opnames te ontwikkelen. Daarnaast stelde hij enkele toeristische gidsen over De Panne samen en publiceerde hij zelfs een boekje met de waterstanden.

Ook via zijn apotheek verspreidde hij de uitgaven van de gevierde volksschrijver Abraham Hans. Klanten konden sparen voor "Hansjes" met een bijzondere kaptvermelding van Ruysens' apotheek.

Honoré Ruysen, hier bij de kop van reus Ko.

Honoré Ruysen was artistiek op diverse vlakken bijzonder actief. Naast zijn foto's en prentkaarten liet hij ook een aantal verdienstelijke schilderijen en pentekeningen na, overwegend van Veurne en De Panne, en daarnaast was hij actief als plastisch kunstenaar. De diverse medaillons en plaketten, die hier behandeld worden, getuigen van zijn scheppend vermogen. Maar ook op groot formaat was hij actief. Zo stond hij in voor de realisatie van de reus Sporkin, die in 1924 ingehuldigd werd. Deze reus, met zijn 9 meter hoogte één van de grootste van Vlaanderen, was een ontwerp van architect Ch. Schaessens. Het hoofd en handen in plaaster waren echter veel te zwaar, zodat Ruysen ze overbracht in "papier maché", nadat Standaert uit Brugge gezorgd had voor afgietsels. Daarnaast boetseerde hij, naar zijn evenbeeld, de kop van een tweede reus, Ko.

Honoré Ruysen was een sterk geëngageerde persoonlijkheid. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij vrijwilliger van het Rode Kruis en was hij actief voor de documentaire dienst van het hoofdkwartier van het Belgisch Leger, waarvoor hij een Burgerkruis 14-18 1ste Klas kreeg. Na de oorlog was hij voorzitter van de "Samenwerkende Maatschappij van Oorlogsschade", waarvoor hij een Medaille van Nationaal Herstel ontving.

Lokaal was hij bijzonder actief binnen de liberale zuil. Toen in 1907 de lokale afdeling van het Willemsfonds gesticht werd, maakte hij deel uit van het bestuur. In 1913 werd hij secretaris-penningmeester van de vereniging, waarvoor hij enkele malen spreekbeurten van anderen met "Zichten" opluisterde. Na het overlijden van dr. Barbier (nr. 4) in 1924 ging de afdeling teloor, maar toen ze in 1933 heropgericht werd, werd Ruysen tot nieuwe voorzitter verkozen. Drie jaar later, toen hij verhuisde naar De Panne, werd hij erevoorzitter. Intussen was de afdeling naar Frankrijk gereisd, waar Ruysen lid was van het "Comité Flamand de France", en naar de A. Hanshulde te Gent in 1934, waar de Veurnse afdeling een bronzen medaille, gemaakt door Ruysen, overhandigde. Minder succesvol was hij in zijn politieke aspiraties. Herhaaldelijk was hij gemeenteraadslid voor de liberale partij, maar die zat in het Interbellum steeds in de oppositie met een katholieke meerderheid.

Daarnaast was Ruysen betrokken bij diverse sociale en economische verenigingen. Zo was hij van bij de stichting van de Veurnse Handelskamer in 1903 lid of bestuurslid en zelfs ondervoorzitter. En bij de stichting in 1905 van de "Bond der Gewezen Soldaten van Veurne-Ambacht" onder Leopold Debois (nr. 9) werd hij meteen ondervoorzitter. Na diens dood in 1921 werd Ruysen voorzitter, wat hij bleef tot in 1951, toen hij tot erevoorzitter aangesteld werd.

Over Honoré Ruysen bestaat nog geen degelijke studie; die wordt thans voorbereid door Marc Constandt (gemeentearchief Middelkerke). Een aantal gegevens zijn opgenomen in I. Winnock, *Geschiedenis Willemsfonds Veurne-De Panne, ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan, 1907-2007*, Veurne, 2007 (met op p. 27 een afbeelding van het voorontwerp voor de hier behandelde medaillon).

8a. KAREL-LOUIS COGGE

Vz. Aan Karel - Louis COGGE / VEURNE'S HELD VAN 1914 (onderaan langs de rand)

Het hoofd van de held naar rechts.

Getekend op de halsafsneede: H.Ruyssen 1922

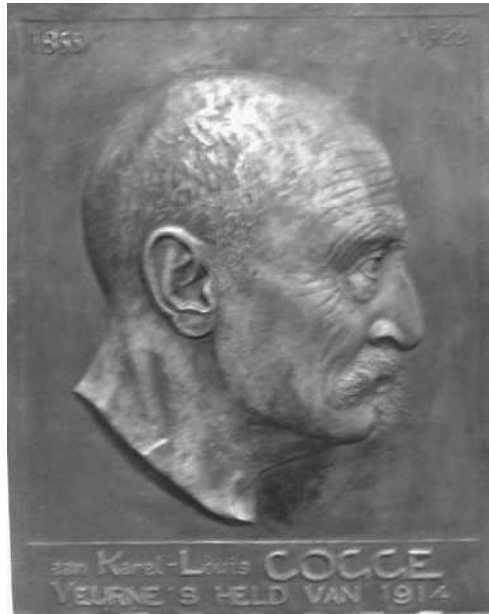
Kz. Monogram van de kunstenaar / 1923.

1923, 325 x 410 mm, gips.

Het borstbeeld van de hand van Jules Lagae.

8b. KAREL-LOUIS COGGE

Vz. Aan Karel - Louis COGGE / VEURNE'S HELD VAN 1914 (onderaan langs de rand)
 1855 (bovenaan links) + 1922 (bovenaan rechts)
 Het hoofd van de held naar rechts.
 Getekend op de halsafsneede: H. Ruysen 1922

Kz. Blanco

1922, 325 x 405 mm, gegoten brons.

Biografie

Karel Cogge werd geboren te Veurne op 31 januari 1855 als zoon van Franciscus Cogge, een 32-jarige werkman, en Blondina Lancsweert, zijn 25-jarige vrouw. Zijn vader overleed al in 1857, kort na de geboorte van een zusje. Karels moeder hertrouwde daarop in 1863 met Henricus Knockaert, bij we ze nog twee dochters zou hebben.

Karel Cogge was werkzaam als opzichter bij de Noodwatering te Veurne. Toen het Belgisch front zich onder druk van de Duitse opmars bij het begin van de Eerste Wereldoorlog tot achter de IJzer terugplooidde, werd hij op 25 oktober 1914 gepolst over de mogelijkheden om het Duitse leger tot staan te brengen door een overstroming. Vanuit Nieuwpoort werd de strook tussen de IJzer en de hogere berm van de spoorweg Diksmuide-Nieuwpoort onder water gezet. Dit gebeurde door troepen van de genie o.l.v. kapitein Robert Thys en met de hulp van de

Nieuwpoortse schipper Hendrik Geeraert, die de zwengels voor het bedienen van de schuiven van de sluis op de Veurne-Ambachtvaart kon aanwijzen. Maar omdat de krijgsmacht niet vertrouwd was met overstromingen in het IJzergebied, waren de aanwijzingen van de ervaren Cogge onontbeerlijk om het risicovolle plan te doen slagen: welke sluizen wanneer opengezet moesten worden en welke doorgangen dichtgestopt, hoe de afwatering van het gebied achter de spoorwegberm verder verzekerd diende te worden...

Voor zijn belangrijke bijdrage kreeg hij reeds op 4 november 1914 van koning Albert I het Ridderkruis in de Leopoldsorde, terwijl hem ook een premie, ter waarde van het jaarloon van een schoolhoofd, beloofd werd, maar die laatste liet op zich wachten. In 1920 ontving hij wel de IJzermedaille, die normaal voor militairen voorbehouden is.

Karel Cogge was gehuwd met Marie ('Mietje') Libbrecht (°1857 Nieuwpoort). Van hun twaalf kinderen overleefden er slechts twee: de zoon Camiel, beroepsofficier tijdens de Eerste Wereldoorlog, bracht het tot kolonel, de dochter Clementine bleef ongehuwd. Doordat Karel vaak uithuizig was voor zijn werk, werd de aangifte van zijn eerste zoon in 1881 gedaan door dr. Barbier (nr. 4).

Karel Cogge overleed op 15 juni 1922. Hij werd op het Veurnse kerkhof begraven met een uitvaartplechtigheid als een nationale held. Schoolkinderen brachten in die periode zelfs een speciale "Cogge-cantate". In de Noordstraat werd een buste geplaatst, vervaardigd door de Roeselaarse kunstenaar Jules Lagae. Toen koning Albert I en koningin Elisabeth met kroonprins Leopold in 1931 Veurne vereerden met een bezoek ter herinnering aan de aankomst van Leopold I in de stad, precies 100 jaar eerder, brachten zij ook een korte hulde aan het monument van de eenvoudige werkman, die door de koning "De redder van het vaderland" genoemd was.

Koning Albert I & koningin Elisabeth

De Veurnse apotheker-kunstenaar Honoré Ruysen (zie nr. 7) maakte van Karel Cogge in het jaar dat hij overleed een portret in gips. Dezelfde afbeelding werd in brons afgewerkt en werd ook gebruikt voor Cogge's grafzerk.

P. Vanleene, J. Bauwens, *Over Karel Cogge*, in *Westvlaamse Gidsenkring Westhoek*, 40 (2004) afl. 1, p. 1-23; J. Bauwens, *De IJzer. Het ultieme front*, Leuven, 2008, o.m. p. 83-90, 116-120.

9a. LEOPOLD DEBOIS

Vz. DE OUD-SOLDATEN VAN VEURNE-AMBACHT AAN LEOPOLD DEBOIS HUN HOOFD SEDERT DE STICHTING 1905 (rondom)

Zijn buste naar links.

Getekend op de schouder rechts: H. RUYSSSEN / 1914

Kz. Blanco

1914, Ø 405 mm, gips.

9b.

Vz. VOORZITTER LEOPOLD DEBOIS STICHTER 1905 (rondom)

Zijn buste naar links.

Getekend op de schouderafsnede: H. RUYSSSEN / 1914

Kz. BOND DER GEWEZEN SOLDATEN ♦ VEURNE AMBACHT
(rondom binnen dubbele rand)

Klauwende leeuw naar rechts in het veld.

1914, Ø 30 mm, brons (geslagen).

Biografie

Leopold Debois werd geboren te Oudenaarde op 30 december 1849. Hij vestigde zich na zijn huwelijk met Evelina De Hoon (Veurne 1855-1931) als brouwer te Veurne. Zijn brouwerij, "De Ster", was gelegen tussen de Zuidvesten en de Zuidstraat. Hij overleed op 30 mei 1921.

Zijn vrouw was de dochter van Adolf De Hoon, afkomstig uit Kaprijke, ingenieur bij de Noordwatering Veurne en één van de belangrijkste liberale voormannen van de Boetestad, en van Pelagie Dejaeger.

Het koppel kreeg geen kinderen en ligt begraven te Veurne op de oude Stedelijke Begraafplaats. Het opschrift typeert Leopold Debois als gewezen luitenant der rijkswacht, officier van de brandweer (hij was onderluitenant), stichter en voorzitter van de Bond der Oud-Soldaten, medestichter van de Onderlinge Bijstand (een ziekte- of soortgelijke verzekeringsmaatschappij), lid van "'t Belgisch redderwezen", en strijder te Mentana "voor de onschendbaarheid der pauzelijke rechten". Met zijn deelname als zouaaf aan de Slag bij Mentana, gewonnen in 1867 op Garibaldi, lijkt Debois zich tot het katholieke kamp gewend te hebben. Hij werd dan ook bekroond met het Kruis "Fidei et Virtuti" en zou nog diverse vaderlandse onderscheidingen ontvangen.

Het grafopschrift maakt geen melding van Debois' muzikale activiteiten. Zo was hij in opvolging van zijn schoonvader in 1896 bestuurslid van de liberale Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia geworden, en werd hij in 1903 door de leden van de Koorzangersmaatschappij ("Cercle Choral les Amis réunis à Furnes" of "De Verenigde Vrienden") verkozen tot voorzitter in opvolging van de overleden Lodewijk Vanden Kerchove.

De gedenkplaat memoreert de oprichting, in 1905, van de "Bond der Gewezen Soldaten van Veurne-Ambacht", zoals deze vereniging nog steeds heet. Leopold Debois werd er de eerste en jarenlange voorzitter van. Het doel van deze vereniging was de vroegere soldaten, eerst lotelingen en vanaf 1909 algemene dienstplichtigen, ook na hun legerdienst verder contact met elkaar te laten houden en elkaar te ondersteunen (cfr. nr. 9). De vereniging vierde in 2005 haar 100-jarig bestaan.

Jaarverslagen van Veurne, Veurne, 1907-8 en 1908-9; *Advertentieblad van Veurne*, jg. 77, d.d. 28.03, 02 en 09.05.1903, 10.08.1907; A. Dawyndt, *Veurne rond "La Belle Epoque"*, Zingem, 1978, p. 35, 63; J. Van Acker, *Oud-soldatenbonden*, in *Biekorf*, 106 (2006), p. 100; F. Matsuert, *Amor Docet Musicam. De Koninklijke Harmonie St.-Cecilia Veurne in haar concurrentiestrijd tijdens de periode 1870-1914*, onuitg.lic.verh., Gent, 2007-2008, p. 65-69.

10. KONING ALBERT I & KONINGIN ELISABETH

Vz. 914 – 15 – 16 (onderaan)

De bustes van de koning en de koningin naar links. Voor hen een naar links klauwende leeuw.

Getekend op de schouderafsnede: L. Massillon

Kz. Blanco

Jaartal onbekend, 435 x 530 mm, gips.

Biografie

Albert van Saksen-Coburg-Gotha (1875-1934) had eerder onvoorzien als neef van Leopold II na diens dood in 1909 de Belgische troon bestegen. Hij was toen al gehuwd met Elisabeth von Wittelsbach, hertogin in Beieren (1876-1965), met wie hij drie kinderen had.

Bij het begin van de Eerste Wereldoorlog nam de koning het bevel van het Belgische leger op zich. Dit moest zich voor de Duitse Opmars terugplooiën tot achter de IJzer. De koning weigerde dit laatste stukje vaderland te verlaten, maar wist door de onderwaterzetting van de IJzervlakte het front te stabiliseren (zie nr. 8). Vier jaar lang leidde hij het Belgische leger aan het noordelijke front, waardoor hij als "de Koning-Ridder" de geschiedenis zou ingaan.

Tijdens de IJzerslag installeerde koning Albert in het Veurnse Stadhuis het hoofdkwartier van het Belgische Leger. Na het welslagen, in januari 1915, verhuisde dit naar de pastorie van Houtem (thans deelgemeente van Veurne). De koninklijke familie verbleef in een villa in De Panne en, nadat dit tot de Engelse zone ging behoren, in het kasteel Sint-Flora in De Moeren (thans Veurne). De koningskinderen kregen onderwijs van Camiel Notredaeme, hoofdonderwijzer te De Panne. Koningin Elisabeth organiseerde in Wulveringem (nu Veurne) onderwijs voor de kinderen, die niet uit de frontzone gebracht waren. Ook prinses Marie-José liep er school en vierde er met de dorpskinderen haar Vormsel.

De aanwezigheid van de koning contrasteerde fel met de Belgische regering, die in het Noord-Franse Saint-Adresse in ballingschap was gegaan, waardoor de koning ook in bezet België erg populair was. Van koningin Elisabeth werd zelfs het enigszins geflatteerde beeld gecreëerd van de koningin-verpleegster, troosteres van de gewone soldaat.

Ook nadien was het vorstelijke paar in Veurne graag gezien. In 1919 antwoordde de koning zelfs dat hij bereid was het ereburgerschap van de stad aan te nemen, wat een unicum mag heten.

J. Bauwens, *De IJzer. Het ultieme front*, Leuven, 2008.

11. EMILE VANDEN KERCKHOVE

Linkerdeel

Vz. HULDE / WERD GEBRACHT / AAN / DEN HEER EMILE / VANDEN /
KERCKHOVE / VEREERD MET DE MED. VAN / ONDERL. BIJSTAND
EN VAN / MOED EN ZELFOPOFFERING / SECRETARIS / GEDURENDE
18 JAREN / OP 15 APRIL 1928 / ONDER HET / VOORZITTERSCHAP /
VAN / HONORE RUYSSSEN / DIE DIT MAAKTE / UIT VRIENDSCHAP
Tekst in een ovalen paneel.

Middendeel

Vz. –

In een medaillon de buste van Emile Vanden Kerckhove naar rechts.
Getekend op de schouder: H. RUYSSSEN en links zijn monogram

Rechterdeel

Vz. BOND DER / GEWEZEN / SOLDATEN / VAN / VEURNE-AMBACHT / GESTICHT IN 1905 / ONDER HET / VOORZITTERSCHAP / VAN / LEOP. DEBOIS / + 30 MEI 1921

Boven de tekst de keerzijde van penning 9b en onderaan, in een verdiepte cirkel, het portret naar links van Leopold Debois.

1928, 265 x 480 mm, gegoten brons.

Biografie

Emile Achiel Vandenkerckhove werd geboren te Diksmuide op 8 december 1867, en woonde in Veurne sinds 1881. Hij was de zoon van Polydore Vandenkerckhove (Veurne 1839-De Panne 1916) en Zoë Cornelis (Tielt 1866-Veurne 1920). Polydore was bestuurslid van de liberale Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia van Veurne.

In 1907 huwde Emile te Veurne Libaria Deturck (°Veurne 1871), een naaister-kleermaakster. Zelf was hij rekenplichtige, later rekenplichtige en winkelier in ijzerwaren, en uiteindelijk handelaar in kledingstukken. In 1928 verliet het echtpaar Veurne voor Brugge, waar ze zouden overlijden in 1951 en 1954. Allicht vormde deze verhuis de aanleiding voor Honoré Ruysen (nr. 7) om deze plaat te vervaardigen.

Er waren geen kinderen, maar in Veurne woonden diverse familieleden bij het koppel in.

12. VEURNE

Vz. STAD (links) / VEURNE (rechts) (bovenaan)
 De Veurnse boeteling naar links. Op de achtergrond de historische gebouwen van Veurne.
 Getekend onderaan in de afsnede: A.Taeckens

Kz. Blanco

Jaartal onbekend, Ø 293 mm, gips, voorontwerp van de onderstaande medaille.

Vz. DE STAD_ (midden links) / _ VEURNE (midden rechts)
 Twee naar links lopende boetelingen die een kruis op de schouders dragen.
 Op de achtergrond de torens van Veurne.
 Onderaan getekend met: A.Taeckens

Kz1. AANDENKEN JUBILEUM / HANDELSKAMER VEURNE / 1901 – 1951

1951, Fonson, Ø 61 mm, brons (geslagen).

Kz2. Aangeboden aan Heer / René Bruneel / Federaal Sportvoorzitter / B.M.B. /
 naar aanleiding van de / 1^E vergadering van de / P.A. Te Veurne
 Tekst met de hand gegraveerd.

Bibliografie

J. Lippens, A. Van Keymeulen, *De medaille in België van 1951 tot 1976*, Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1980, n° 26, p. 10.

Graveur

André Taeckens werd geboren te Torhout in 1909, hij stierf te Assebroek in 1965. Hij deed zijn studies aan de Academie van Brugge en bij Geo Verbanck aan de Academie van Gent. Hij kreeg de Grote Prijs voor Beeldhouwkunst in 1937. Hij ontwierp het portret van de Kortrijkse burgemeester Coussens. Een prachtig bas-reliëf van hem kan men bewonderen te Roeselare aan de gevel van het R.M.S. Het beeldhouwwerk “De eerste stap”, soms ook wel “Moeder en kind” genoemd, staat in het Magdalenapark van Kortrijk. Het “Vissersmonument” te Knokke-Heist werd zijn laatste beeldhouwwerk. Hij maakte ook verschillende medailles o.a. voor het Richard Pycke Fonds (1953), Karel van Wijnendaele (1954), voor de provincie West-Vlaanderen (1957) en de gemeente Kuurne (1961). In Madrid en in Stockholm werden zijn medailles trouwens bekroond.

Engelen-Marx, *Beeldhouwkunst in België vanaf 1830, Deel III: R – Z*, Brussel, 2002, p. 1482-1483.

13. OORLOGSMONUMENT

Linkerplaat

- Vz. 1914 VEURNE (links in cirkelvormig kader)
 1918 BLEEF VRIJ (rechts in cirkelvormig kader)
 AAN (links) / ONZE (rechts) (onderaan)

GEVALLEN SOLDATEN / EN MEDEBURGERS.

Een jonge gehelmde soldaat houdt een zwaard vertikaal bij het heft.

Onder hem drie wapenschilden: Veurne (links) West-Vlaanderen (rechts) en het Belgische wapenschild in het midden.

Getekend links in het midden: Schaessens Ch / bouwmeester / 1922

Onderaan rechts: bronzg. Vindevogel / Gendbrugge

Afmeting: 102 x 170 cm

Middenplaat

Vz. Geen tekst

Buste van koning Albert I naar links.

Getekend rechts in het midden: P. de Soete

Afmeting: Ø 70 cm

Onder de medaillon in het midden is op de stenen de tekst aangebracht:

ALBERT / KONING – RIDDER / STAD VEURNE / UIT / ERKENTELIJKHEID

Rechterplaat

- Vz. 1940 – 1945 (bovenaan)
 AAN ONZE / GEVALLEN SOLDATEN / POLITIEKE GEVANGENEN /
 EN MEDEBURGERS
 Gekroond wapenschild tussen twee gekruiste palmen.
 Ongetekend.
 Afmeting: 102 x 170 cm

De linkerplaat, die de Eerste Wereldoorlog herdenkt, werd oorspronkelijk ingehuldigd in een nis op de hoek van de Grote Markt met de Noordstraat, waar thans het monument voor Jacobus Clou (nr. 14) ingebracht is. Het sierde er de zijgevel van het meest oostelijke van de vijf burgerwoningen uit 1609, die tijdens de oorlog verwoest waren en door architect Camiel Van Elslande heropgebouwd werden. In de '70-er jaren werd het - zonder enige toelating van de bevoegde diensten voor monumentenzorg - met de twee andere stukken ingewerkt in een zijgevel van het Landshuis nabij het Stadspark. De plaat voor koning Albert I voldeed meteen aan een sinds lang gekoesterde wens om in Veurne, waar hij zijn hoofdkwartier had (zie nr. 10), een aandenken aan zijn aanwezigheid in te richten, maar eerdere pogingen daartoe bleken niet altijd erg succesvol. Het pleintje werd tot "Heldenplein" herdoopt. Aan een andere gevel herdenken marmeren gedenkplaten immers nog diverse slachtoffers van Veurne uit de Tweede Wereldoorlog.

G. Dalle, *Gids voor Veurne-Ambacht*, Antwerpen, 1981, p. 106; M. Jacobs, *Inventaris van de oorlogsgedenktekens van de twee wereldoorlogen in West-Vlaanderen*, dl. 2, Brugge, 1996, p. 399-400.

14. PATER JACOBUS CLOU

- Vz. PATER JACOBUS / CLOU / 1582 – 1648 (bovenaan)
 STICHTER / KRUISWEG / EN BOETPROCESSE (midden)
 GESCHONKEN DOOR DE / GHESELLEN VAN DE / KASTELNIJ
 VEURNE / 17-III-1991 (onderaan)
 Mecenaat / Michel De Bosschere / Gestetner (logo) Nashua / Kunstenaar /
 Fernand Vanderplancke (langs de rand onderaan)
 Bovenaan links zien we de Sint-Niklaaskerk van Veurne en de kruisiging van
 Christus, rechts twee boetelingen voor de Sint-Walburgakerk, en in het midden
 het hoofd, in vooraanzicht, van pater Jacobus Clou. Onderaan twee wapens:
 links dit van de "Ghesellen van de Kastelnij", rechts dit van de Sodaliteit van
 de Gekruisigde Zaligmaker".

1991, 54 x 81 cm, gegoten brons.

Biografie

Veurne is onlosmakelijk verbonden met de befaamde Boetprocessie. Die werd gesticht door Jacob Clou, een premonstratenzer van de Veurnse Sint-Niklaasabdij en witte kanunnik van de Sint-Walburgakerk. Hij werd geboren in Nieuwpoort in 1582,

en overleed te Veurne in 1648. Zijn leven valt dus zowat samen met de regeringsperiode van de aartshertogen Albrecht en Isabella (1598-1633). Deze periode bracht rust en welvaart na de verwarde godsdienstoorlogen van de 16de eeuw. De landvoogden werkten ook mee aan de heropleving van het katholiek geloof in onze streken. Het ontstaan van de Veurnse Boetprocessie moet dan ook tegen deze achtergrond worden gezien.

In 1625 werd Jacob Clou tijdens een verblijf in Gent ernstig ziek. Tegen alle advies in nam hij deel aan de kruisweg te Ekkerghem en voelde hij zich daarna genezen. Terug in Veurne besloot hij als dank een gelijkaardige vastenkruisweg te organiseren, zoals ook elders nog soms het geval was. Hij gebruikte hiervoor dezelfde teksten zoals die in Ekkerghem werden gebruikt, van de hand van de Oost-Vlaming Michiel Zachmoorter. De afstand van het traject en de afstand tussen de staties komt overeen met de weg die Christus volgens de traditie ging naar de Calvarieberg.

Om zijn werk in stand te houden, stichtte Jacob Clou in 1637 een broederschap van leken, de "Sodaliteit van de Gekruisigde Zaligmaker". Het streng-katholiek initiatief botste op tegenstand van een aantal prelaten, zodat de Sodaliteit pas in 1656 officieel erkend werd. Deze Sodaliteit organiseert nog steeds de openbare kruisweg op vrijdagavond tijdens de vastenperiode en de Boetprocessie op de laatste zondag van juli.

In 1644 namen leden van de Sodaliteit als boetelingen deel aan de processie die uitging na het 40-ureengebied van de Veurnse Kapucijnen. Twee jaar later organiseerde Clou zelf een processie. Leerlingen van de Latijnse School liet hij Bijbelse taferelen uitbeelden, en een groep van 18 kruisdragende boetelingen stapte mee. De Veurnse Boetprocessie was een feit! De processie kreeg omstreeks 1700 haar definitief uitzicht onder de leiding van Vigor van Heede, secretaris van de Sodaliteit. Hij schilderde nieuwe taferelen, beeldhouwde beeldengroepen en voerde de gesproken teksten, "de spraken", in. Traditiegetrouw nemen vele Veurnaars de verbeelding van de taferelen op zich, maar het hoogtepunt is de indrukwekkende, ellenlange schare boetelingen, die van overal afkomstig zijn. Deelnemen kan immers, mits inschrijving (Sodaliteit van de Gekruisigde Zaligmaker, Oude Beestenmarkt 15, 8630 Veurne).

Het is merkwaardig dat tot vrij recent in Veurne nauwelijks wat herinnerde aan de belangrijke figuur van Jacob Clou. Zo verdween zelfs zijn grafsteen uit de Veurnse Kapucijnerstichting in de loop der tijden, om pas recent door Ronald Van Belle herontdekt te worden.

Omstreeks 1990 namen de "Ghesellen van de Kastelnij", een vereniging die zich de promotie van de stad en streek tot doel stelt, mede op aandringen van Jef Leune (+1992) het initiatief om voor Clou een gedenkplaat te laten oprichten. Pastoor Paul Peene van de Veurnse Sint-Walburgakerk (1981-1991) maakte een ontwerp met een fictief portret van Clou (er bestaat geen enkele afbeelding van hem), dat door kunstenaar Fernand Vanderplancke, wonend in het nabije Oostduinkerke, in brons

gerealiseerd werd. In 2005 liet deze kunstenaar zich door hetzelfde gegeven inspireren voor een medaille voor de stad Veurne.

De plaat werd gezet in de nis op de hoek van de Grote Markt en de Noordstraat, die na de wegname van het oorlogsmonument (zie nr. 13) leeg gebleven was.

J. Van Acker, L. Vandamme, *100 jaar België in Veurnse medailles, met recent werk van Fernand Vanderplancke*, Veurne, 2005, p. 199-200; R. Van Belle, *Vlakke grafmonumenten en memorietaferelen met persoonsafbeeldingen in West-Vlaanderen*, Brugge, 2006, p. 429-430.